Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asia: HE 61/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien työttömyysturvaan liittyviä tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston asiantuntijalausunto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia, työttömyysturvalakia ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien eräiden määräysten täytäntöönpanosta annettua lakia.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille siirrettäisiin lisää toimivaltaa antaa työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja. Lisäksi kunnat antaisivat työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle ilmoituksia työnhakijan lähtemisestä EU:n sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitettuun työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi antaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien asiakkaita koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja käsiteltävänä olevasta asiasta riippumatta hoitaessaan omaan toimivaltaansa kuuluvia valtakunnallisesti keskitettyjä työttömyysturvatehtäviä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain, työttömyysturvalain ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain muutokset olisivat teknisluonteisia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kiittää mahdollisuudesta antaa asiaa koskeva asiantuntijalausunto ja mahdollisuudesta tulla kuultavaksi asian käsittelyn kokoukseen 13.5.2022.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

12 a §. Työvoimapoliittinen lausunto

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin maininnat, joiden mukaan kokeilualueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon työttömyysturvalain 2 luvun 16 §:ssä ja 2 a luvun 10 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyistä etuuden saamisen edellytyksistä. Tehtävät olisivat kunnalle uusia.

Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautuminen:

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Uudenmaan TE-toimisto ratkaisee kaikkien TE-toimistojen (15 kpl) toimialueilla koulutusta vailla olevaa nuorta koskevat työttömyysetuuden saamisen edellytykset. Pohjois-Pohjanmaalla nuoria koskevia työttömyysetuuden saamisen estäviä työvoimapoliittisia lausuntoja on annettu vuosina 2019–2021keskimäärin 1 900 kpl vuodessa, joka on valtakunnallisesta määrästä noin 16,1 %.

Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisen ratkaisee nykyisin kukin alueellinen TE-toimisto omalla toimialueellaan. Tähän tehtävään sisältyy myös kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan koulutusta vailla olevan nuoren työnhakijan etuusoikeuden palautumisen ratkaiseminen, koska kokeilualueen kunnalla ei siihen ole lain mukaista toimivaltaa.

Kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysetuusasian käsittelyn sujuvoittamiseksi ja yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi on perusteltua, että kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautuminen ratkaistaisiin esityksen mukaisesti kokeilualueen kunnassa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto pitää tärkeänä, että kokeilualueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon myös tilanteissa, joissa kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeus ei vielä ole palautunut (niin sanottu viittauslausunto). Nykyisen lainsäädännön mukaisesti nämä lausunnot annetaan alueellisissa TE-toimistoissa.

Työssäolovelvoitteen jälkeinen etuusoikeuden palautuminen:

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Uudenmaan TE-toimisto ratkaisee kaikkien TE-toimistojen toimialueilla työvoimapoliittiset lausunnot työssäolovelvoitteen asettamisesta. Pohjois-Pohjanmaalla työssäolovelvoite on asetettu vuosina 2019–2021 keskimäärin 1 000 kpl vuodessa, joka on valtakunnallisesta määrästä noin 14,7 %.

Työssäolovelvoitteen jälkeisen etuusoikeuden palautumisen ratkaisee ja työvoimapoliittisen lausunnon antaa nykyisin kukin alueellinen TE-toimisto omalla toimialueellaan. Tähän tehtävään sisältyy myös kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan osalta työssäolovelvoitteen jälkeisen etuusoikeuden palautumisen ratkaiseminen, koska kokeilualueen kunnalla ei siihen ole lain mukaista toimivaltaa.

Koska työssäolovelvoitteen lakkaamisen arvioimiseen ei sisälly merkittävää työvoimapoliittista harkintaa, kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysetuusasian käsittelyn sujuvoittamiseksi ja yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi on perusteltua, että kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työssäolovelvoitteen jälkeinen etuusoikeuden palautuminen ratkaistaisiin esityksen mukaisesti kokeilualueen kunnassa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto pitää tärkeänä, että kokeilualueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon myös tilanteissa, joissa kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työssäolovelvoitteen asettamisen jälkeinen etuusoikeus ei vielä ole palautunut (niin sanottu viittauslausunto). Nykyisen lainsäädännön mukaisesti nämä lausunnot annetaan alueellisissa TE-toimistoissa.

Opintojen vaikutus oikeuteen saada työttömyysetuutta:

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Uudenmaan TE-toimisto antaa kaikkien TE-toimistojen (15 kpl) sekä kokeilualueen kuntien toimialueilla työvoimapoliittiset lausunnot työnhakijan opiskelusta ja päätoimisen opiskelun päättymisestä.

Kukin TE-toimisto ja kokeilualueen kunta antaa toimialueellaan työvoimapoliittisen lausunnon asiakkaanaan olevan työnhakijan työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:ssä tarkoitetuista lyhytkestoisista opinnoista.

Kun työnhakijan opintojen päätoimisuutta arvioidaan opintojen laajuuden, työhistorian tai yritystoiminnan harjoittamisen perustella, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa esitystä, että työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen näissä tilanteissa keskitettäisiin edelleen Uudenmaan TE-toimistoon. Tehtävä sisältää merkittävää työvoimapoliittisen harkintavallan käyttöä, joten ratkaisu- ja soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden turvaamiseksi on perusteltua, että opintojen päätoimisuuden arviointi on keskitetty edelleen Uudenmaan TE-toimistoon.

Työttömyysturvalaissa on säädetty tyhjentävästi niistä opinnoista, joita pidetään päätoimisina. Koska työnhakijoiden opiskelutilanteet voivat olla hyvin monisäikeisiä, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto pitää tärkeänä, että näissä tapauksissa virkailijalla olisi tarvittaessa mahdollisuus siirtää opiskeluasian ratkaisu Uudenmaan TE-toimistoon, jossa asian ratkaisemiseen on paras ja syvällinen osaaminen, jolloin arviointi olisi valtakunnallisesti yhdenmukaista ja tasalaatuista.

Työnhakijan työttömyysetuusasian käsittelyn sujuvuuden ja viivytyksettömyyden näkökulmasta on perusteltua, että kukin kokeilualueen kunta voisi esityksen mukaisesti omalla toimialueellaan antaa työvoimapoliittisen lausunnon työnhakijan päätoimisista opinnoista tilanteissa, joihin ei liity työvoimapoliittista harkintaa, eikä toimivalta kyseisissä asioissa olisi valtakunnallisesti keskitetty yksinomaan Uudenmaan TE-toimistolle.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa myös, että esitetty muutos aiheuttaa tehtävien lisääntymistä alueellisissa TE-toimistoissa ja kuntakokeilualueen kunnissa, koska TE-toimistoista siirtyi lokakuussa 2021 Uudenmaan TE-toimistoon työttömyysturvan asiantuntijat, joiden tehtäviin sisältyy opintojen vaikutuksen arviointi työttömyysetuuden saamiseen.

Nyt esitetyn muutoksen johdosta osa näistä tehtävistä siirtyisi takaisin alueellisiin TE-toimistoihin. Kuntakokeilujen kunnissa opintojen vaikutuksen arviointitehtävä olisi kokonaan uusi. Vaikka arviointitehtävään ei sisältyisikään merkittävää työvoimapoliittista harkintaa, TE-toimistoissa ja kokeilualueen kunnissa joudutaan arvioimaan sitä, ovatko opinnot sellaisia, joista TE-toimisto tai kuntakokeilun kunta voi työvoimapoliittisen lausunnon antaa, vai tuleeko arviointi siirtää työttömyysturvan keskitettyyn palveluun Uudenmaan TE-toimistoon.

12 b §. Ilmoitus menemisestä työnhakuun toiseen valtioon

Pykälä olisi uusi ja sen 1 momentissa säädettäisiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilualueen kunnan tehtävästä antaa työttömyysturvalain 11 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle työnhakijan lähtemisestä työnhakuun perusasetuksen 64 artiklassa tarkoitetulla tavalla toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ilmoituksen työnhakijan lähtemisestä työnhakuun toiseen valtioon antaa kukin alueellinen TE-toimisto omalla toimialueellaan, mukaan lukien kokeilualueen kunnan asiakkaana oleva työnhakija. Ilmoitusten määrä on ollut vähäinen, Pohjois-Pohjanmaalla on vuosina 2019–2021 annettu ilmoituksia keskimäärin 12 kpl vuodessa, joka on noin 3,6 % valtakunnallisesta määrästä.

Koska kyseinen ilmoitus ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettu työttömyysetuuden maksajaa sitova työvoimapoliittinen lausunto, ilmoituksen antamiseen ei sisälly merkittävää työvoimapoliittista harkintaa.

Tästä syystä työttömyysetuusasian käsittelyn sujuvoittamiseksi on perusteltua, että ilmoituksen työnhakijan menemisestä työnhakuun toiseen valtioon antaisi omien asiakkaidensa osalta esityksen mukaisesti kokeilualueen kunta.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta
3 luku Työnvälitys

5 §. Työnhakuvelvollisuuden alkamista koskevat poikkeukset
6 §. Haettavien työmahdollisuuksien määrää ja tarkastelujaksoa koskevat poikkeukset

Edellä mainittuihin pykäliin esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja ovat lähinnä tarkentavia ja teknisluonteisia.

Laki työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n muuttamisesta
Edellä mainittuun pykälään esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja ovat lähinnä tarkentavia ja teknisluonteisia.

Asiantuntijalausuntonaan Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa, että esityksen mukaan kuntakokeilujen kunnilla olisi jatkossa toimivalta antaa työvoimapoliittisia lausuntoja omien asiakkaidensa oikeudesta työttömyysetuuteen niissä tilanteissa, joissa toimivalta on nykyisin alueellisella TE-toimistolla, ja joiden käsittelyä ei ole keskitetty valtakunnallisesti Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle. Esitys laajentaa kuntakokeilun kuntien toimivaltaa työvoimapoliittisten lausuntojen antamisessa ja vahvistaa kuntien roolia työttömyysetuusasioiden toimeenpanossa, kun TE-palvelut siirtynevät kunnille vuoden 2024 aikana.

Esitetyt muutokset selkiyttävät kuntakokeilun kunnan asiakkaana olevan työnhakijan asiointia ja ehkäisevät tiedonkulkuun liittyviä viiveitä, joita saattaa nykyisin esiintyä, kun kuntakokeilun virkailija pyytää TE-toimistolta työttömyysetuuteen liittyvää työvoimapoliittista lausuntoa, johon kuntakokeilun kunnalla ei ole toimivaltaa. Kun työvoimapoliittisten lausuntojen antamiseen liittyvä toimivalta on yhdenmukainen TE-toimistossa ja kuntakokeilujen kunnissa, työttömyysetuuden käsittelyprosessi yksinkertaistuu ja nopeutuu verrattuna nykyiseen tilanteeseen.

Esityksen mukaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetusta työvoimakoulutuksesta lausunnon antaisi edelleen TE-toimisto. Tämä johtuu työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmän ominaisuudesta, jossa työvoimakoulutuksen aloittamista koskevan työvoimapoliittisen lausunnon antaminen on lähes kokonaan automatisoitu.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa esitystä siitä, että työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnasta vastatessaan TE-toimisto antaa edelleen työvoimapoliittisen lausunnon etuuden maksajalle myös kuntakokeilun kunnan asiakkaan osalta. Nykyinen käytäntö tukee kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työvoimakoulutukseen liittyvän työvoimapoliittisen lausunnon käsittelyn viivytyksettömyyttä.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa myös esitystä siitä, että Uudenmaan TE-toimisto voi hoitaessaan keskitetysti sille säädettyjä työttömyysturvatehtäviä antaa lisäksi työvoimapoliittisen lausunnon

muistakin kuin asetuksessa nimenomaisesti mainituista työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan osalta. Tällä varmistetaan työnhakijan työttömyysetuuden käsittelyprosessin viivytyksettömyys.

Johtaja Maire Mäki

Palvelujohtaja Tarja Jokimäki

Jakelu Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tämä asiakirja KEHA/3690/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/3690/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Jokimäki Tarja 11.05.2022 15:09

Hyväksyjä Mäki Maire 12.05.2022 10:27